

แนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอลำดวน จังหวัดสุพรรณบุรี

กมลวีร์ อุตเนตร¹ กุสุมา สุริยวงศ์¹ จุฑามาศ ศรีเยี่ยมจันทร์¹ รักษาดิ รูปสม¹
มณีนรัตน์ วิรุณพันธ์¹ สุนิสา แยมคล้าย¹ และปรารณา แซ่ฮึง¹

¹สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
konwatchara.a@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอลำดวน จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอลำดวน จังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอลำดวน จังหวัดสุพรรณบุรี 3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอลำดวน จังหวัดสุพรรณบุรีโดยจากผลการศึกษาและการสัมภาษณ์สามารถนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด 5 แนวทาง 1. การเสริมสร้างประชัญชาวบ้านให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ 2. การสืบสานสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป 3. การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่า 4. การส่งเสริมให้เกิดอาชีพ และรายได้ของชาวชุมชน 5. การจัดการความรู้และการศึกษาวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยศึกษาและเก็บรวบรวมจากกลุ่มผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นและจากเอกสาร ได้แก่ หนังสือ วารสาร งานวิจัย และเอกสารสำคัญ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interview) และการสอบถามกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ที่ศึกษา

ผลวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านวังทองที่มีประวัติความเป็นมาอายุกว่า 200 ปี ชาวชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ลูกหลานชาวชุมชน หน่วยงานของภาครัฐที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ผ้าทอมืออยู่ท้องถิ่นบ้านวังทองในเรื่องลวดลายดั้งเดิม และลายประยุกต์ สรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญและควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยการอนุรักษ์นี้ไม่เพียงแต่อาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่น ส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้า OTOP ซึ่งทำให้ได้เป็นสินค้าที่รู้จักมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ผ้าทอมือ, บ้านวังทอง

Conservation guidelines for hand-woven fabrics of U Thong, Ban Wang Thong Chorakhe Sam Phan Sub-district, U Thong District, Suphan Buri Province

Konwatchara Attanate¹, Kusuma Suriyawong¹, Juthamas Sriiamchan¹, Rukchat Roopsom¹
, Maneerat Wilunpan¹, Sunisa Yaemklai¹ and Pradtana Saeueng¹

¹*Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University
konwatchara.a@gmail.com*

Abstract

The research of hand-woven fabric. The purpose of this study were : 1)to examine knowledge of hand-woven fabric 2)to find the conservation guidelines 3)to examine the problems and obstacles affecting conservation of hand-woven fabric. From studies and interviews can be discussed according to objectives in 5 ways. The guidelines for preserving local knowledge of hand-woven fabric 1. Promoting the wisdom of the villagers to be a leader in conservation 2. Inheriting the inheritance to the next generation 3. Raising the awareness of the people in the community to see the value 4. Promoting occupations And income of the community 5. Knowledge management and research Data collection was done by studying and collecting from U-Thong hand-woven group and from documents such as books, journals, researches and important documents. Including in-depth interviews and questions on villagers in the study area

The results showed that local wisdom of Ban Wang Thong community, with a history of over 200 years, community sages, villagers Children of the community Government agencies that help promote the conservation of hand woven fabric in Ban Wang Thong community regarding traditional and applied patterns. In conclusion, local knowledge is important and worthy of conservation. This conservation does not only rely on the cooperation of the local people. Promoting to become an OTOP product Which makes it a more well-known product Including supporting the establishment of local museums or community museums To show the state of life and the history of the community

Keywords: Preservation, hand woven cloth, Ban Wang Thong

1. บทนำ

ผ้าเป็นวัสดุสำหรับทำเครื่องนุ่งห่ม จึงนับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในอดีต การทอผ้าใช้เองในครัวเรือนเคยมีความสำคัญมากในสังคมไทย ชุมชนน้อยใหญ่ในหมู่บ้าน และแม้แต่ในเมืองต่างก็มีธรรมเนียม การทอผ้าไว้ใช้สอยเอง และส หรือมอบให้ผู้อื่นเป็นของขวัญในโอกาสต่างๆ ในประเทศไทยงานทอผ้าเป็นงานเฉพาะของผู้หญิง ผู้ชายจะท งานหัตถกรรมอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับครอบครัวและชุมชน เด็กผู้หญิงในหมู่บ้านในสมัยก่อน จะเรียนรู้การทอผาจากการเฝ้าสังเกตการทำงานของยาย แม่ น้า หรือพี่สาว เมื่อเด็กโตพอจะนั่งก็สำหรับใช้ทอผ้าได้ ก็เริ่มทอผ้าต่างๆก่อน แล้วจึง เริ่มพัฒนาเทคนิคการทอ จนสามารถทอผ้าที่มีลวดลายวิจิตร การทอผ้าจึงเป็นงานศิลปหัตถกรรมของผู้หญิงที่เรียนรู้สืบทอด กันภายในครอบครัวต่อมาหลายๆ ชั่วคน นับได้ว่าการทอผ้าเป็นบทบาททางสังคมวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้หญิงไทย ในท้องถิ่นต่างๆ ในอดีต โดยผ้าทอมืออยู่ทอเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่เดิมของชาวบ้านหนองบัว วังหลุมพอง ซึ่งสั่งสมสืบสาน การทอผ้าใช้เองในครัวเรือนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 200 ปี ด้วยฝีมือแบบโบราณ ต่อมาได้พัฒนาเป็นการทอด้วยจักรตุ๊กเมื่อปี 2524 นอกจากทอเพื่อใช้เองก็ยังได้ทอขายบ้างตามโอกาส ปัจจุบันรวมกันเป็นกลุ่มทอผ้าบ้านวังทอง มีเครือข่ายบ้านวังหลุม พอง หนองบัว และหมู่บ้านในละแวกใกล้เคียงมีการทอจำหน่ายอย่างกว้างขวางถึงแม้ว่าศิลปะการทอผ้าไหมของไทยจะมี

ประวัติอันยาวนาน และมีความมั่งคั่งหลากหลาย ซึ่งสืบทอดมาแต่โบราณจนทุกวันนี้ แต่ก็ยังมีปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนา ศิลปะการทอผ้าไหมไทยอยู่ ดังนี้ (1) ศิลปหัตถกรรมในหลายๆ ท้องถิ่นยังถูกละเลย การผลิตศิลปหัตถกรรมกระจุกกระจาย อยู่ทั่วไป ไม่มีแหล่งรวมในบางท้องถิ่น (2) ขาดการกระตุ้นหรือประกวดใหญ่ผลิตผลงานที่มีคุณภาพมาก ๆ ขึ้น (3) ผู้มีฝีมือ เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น (4) ไม่รักษาคุณภาพให้สม่ำเสมอ เมื่อผ้าทอมือขายดีจะผลิตผ้าที่ด้อยฝีมือมาขายแทน ช่าง ทอ ก็มีคุณภาพด้อยลง และมีจำนวนน้อยลงเรื่อยๆ (5) ช่างฝีมือคุณภาพดีมักทำงานได้ช้าขายยาก เพราะต้องขายราคาแพงให้ คู่กับเวลา หมดกาสใจ ขาดการส่งเสริม ช่างทอฝีมือดีหลายคนยังไม่มีคนรู้จัก และเห็นคุณค่า (6) ช่างฝีมือขาดการแข่งขัน ทางความคิด และ (7) การถ่ายทอด ทักษะในวงจำกัดขาดตัวผู้สืบทอดอย่างจริงจังและกว้างขวาง

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะทาวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออู๋ทอง บ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยสาเหตุที่เลือกจะทาวิจัยเนื่องจากความนิยมในการใช้ผ้า ทอมือลดน้อยลงจึงให้กลุ่มการผลิตผ้าทอมืออู๋ทองมีจำนวนน้อยลง อีกทั้งไม่มีผู้สืบทอดความรู้การทอผ้า จึงทำให้ผ้าทอมืออู๋ ทอง กาลจะเสื่อมหายไปตามกาลเวลา และคณะผู้จัดทำ ทาวิจัยเห็นว่าในจังหวัดสุพรรณบุรีมีการจัดตั้งกลุ่มผ้าทอมืออู๋ทองขึ้นและ มีการประกอบอาชีพผ้าทอมือแบบอู๋ทอง จนกลายเป็นสินค้าหนึ่งต.บลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของผ้าทอมืออู๋ทองบ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ผ้าทอมืออู๋ทองบ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จ.สุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ ผ้าทอมืออู๋ทองบ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าทอมือในด้านต่างๆ ได้แก่ ประเภทของผ้าทอ กรรมวิธีผลิตผ้าทอ ลวดลายผ้าทอที่สำคัญและเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต
2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่จะทาการศึกษาประกอบด้วย การสัมภาษณ์ สมาชิกของผ้าทอมืออู๋ทองบ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จ.สุพรรณบุรี จ. นวน 10 คน
3. ขอบเขตด้านสถานที่ พื้นที่ในการศึกษาวิจัยได้แก่ บ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จ.สุพรรณบุรี
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 – เมษายน พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลา 4 เดือน

4. กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ส าหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกบุคคล ที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผ้าทอมืออู๋ทองบ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มชุมชน ชุมชน
2. กลุ่มแม่บ้าน

ส าหรับวิธีการคัดเลือกใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง อาศัยผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เฉพาะเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผ้าทอมืออู๋ทองบ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.แก่งอุทง จังหวัดสุพรรณบุรี

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) และคำถามในการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยเป็นคำถามปลายเปิด ดังนี้

1. ภูมิปัญญาของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. กลุ่มผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี มีแนวทางในการร่วมกันอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองอย่างไรบ้าง
3. มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อการอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี

สำหรับตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดย คณะผู้วิจัยได้ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองจำนวน 2 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง/เหมาะสมของข้อเนวคำถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลเรื่องเนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี

5.3 ขั้นตอนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับขั้นตอนในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองจากเอกสารต่างๆ โดยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ บทความ และข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่มีการเผยแพร่ทางออนไลน์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เปิดให้เข้าถึงได้

ระยะที่ 2 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง โดยใช้การสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มผ้าทอมือผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทงจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีกระบวนการที่สคัญดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) ด้วยวิธีการแบบ face to face 1 ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนวทางอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเจาะจง ที่สามารถให้ความรู้ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวกับผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ได้แก่ กลุ่มผู้นาชุมชนและกลุ่มแม่บ้าน โดยคัดเลือกตัวแทนกลุ่มกลุ่มละ 2 คนรวมทั้งสิ้น 4 คน

2. การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) แบบกลุ่มปิด โดยอาสาสมัครต้องเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบโจทยในเรื่องอัตลักษณ์ของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนวทางอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองกับกลุ่มผู้นาชุมชนและกลุ่มแม่บ้านที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองรวมทั้งสิ้นประมาณ 4 คน

นอกจากนี้ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกตในพื้นที่โดยใช้วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เกี่ยวกับความเป็นมาและอัตลักษณ์ที่สำคัญของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมทั้งสองแบบควบคู่กันโดยผู้วิจัยได้เข้าสู่กลุ่มผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองในลักษณะเยี่ยมเยียนพบปะกับหัวหน้ากลุ่ม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมในการทอผ้าเพื่อ ทาการสังเกตเกี่ยวกับกรรมวิธีการทอผ้าและอัตลักษณ์ที่สำคัญของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) มาวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลเพื่ออธิบายถึงอัตลักษณ์ของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทองโดยนาเสนอผลการศึกษาในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

6. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง “เนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของผ้าทอมืออุทงบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อหาเนวทางอนุรักษ์ผ้าทอมือ

อู่ทองบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ ผ้า
ทอมืออู่ทองบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและ
วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ตาเนินการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ โดยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความเป็นมาของกลุ่มผ้าทอมือบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

บ้านวังทอง เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่เป็นส่วนหนึ่งที่แบ่งพื้นที่ปกครองออกมาจากบ้านวังหลุมพอง แต่เดิมชาวบ้านหนอง
บัว วังหลุมพอง สืบสานการทำผ้าใช้เองในครัวเรือน ด้วยก็มีแบบโบราณ ต่อมาได้พัฒนาเป็นการทอด้วยที่กระตุก นอกจาก
ทอเพื่อใช้เองก็ยังได้ทอขายบ้างตามโอกาส ปัจจุบันรวมกันเป็นกลุ่มทอผ้าบ้านวังทอง มีเครือข่ายบ้านวังหลุมพอง หนองบัว
และหมู่บ้านในละแวกใกล้เคียง มีการทอจำหน่ายอย่างกว้างขวาง ประเภทของผ้าทอที่กลุ่มผลิตจำหน่าย ได้แก่ ผ้าชุดมัดหมี่
ลายสายฝนเพ้นท์ลาย, ผ้าชุดมัดหมี่สี่ตระกูล, ผ้ามัดหมี่น้ำไหล, ผ้าชุดมัดหมี่ลายเปลือกไม้สายรุ้ง, ผ้าชุดมัดหมี่ลายสายฝน, ผ้า
ชุดมัดหมี่สอดดั้น, ผ้าชุดมัดหมี่พิเศษ, ผ้าโสร่ง, ผ้าขาวม้า, ผ้าถุงมัดหมี่, ผ้าถุงสอดดั้น, ผ้าชุดมัดหมี่ลายสายฝน, ผ้าชุดมัดหมี่
สอดดั้น, ผ้าชุดมัดหมี่พิเศษ, ผ้าถุงจกไหมและผ้าไหม

2. แนวทางอนุรักษ์ผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี

2.1 การเสริมสร้างปราชญ์ชาวบ้าน ให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทอง ผู้นำที่มีองค์ความรู้และ
ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมดให้แก่เยาวชน มีศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทอง
บ้านวังทอง เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน

2.2 การสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทองสู่คนรุ่นต่อไป การทอผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง
สืบทอดจากเครือญาติคนในครอบครัวกันก่อน และถ้าเป็นบุคคลภายนอกที่สนใจ ก็สามารถมาเรียนรู้มาฝึกอบรมศึกษาดูงาน
ทางศูนย์เรียนรู้ยี่สิบสามที่มั่นคงสนใจ และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้เสมอ

2.3 การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง กลุ่มคนเหล่านี้
ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ลูกหลานชาวชุมชน และหน่วยงานใหญ่ในระดับพื้นที่ เน้นการณรงค์ให้คนในท้องถิ่นตระหนัก
ถึงคุณค่า เกิดความภูมิใจเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ การจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ จะ
ช่วยสร้างจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2.4 การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองของชุมชน ร่วมกันรณรงค์การใช้ผ้า
โดยการประยุกต์เข้ากับงานบุญประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ภายในชุมชน

2.5 การจัดการความรู้และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองด ารอยู่การค้นคว้าวิจัยองค์
ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง การจดบันทึกวิธีการผลิตต่างๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของปราชญ์
ชาวบ้านและสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพวิถีชีวิตและความเป็นมาของชุมชนอันจะ
สร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

3. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ ผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี

3.1 การเปลี่ยนแปลงภาวะทางด้านเศรษฐกิจซึ่งท ำให้จ านวนภรรยาสินค้าผ้าทอมือบ้านวังทองลดลง

3.2 สินค้าจะต้องผ่านการคัดสรรจากกระทรวงอุตสาหกรรมที่เรียกว่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยจะทำการ
ตรวจสอบความเป็นกรด-ด่างของผ้าทอมือซึ่งมีความยุ่งยากและซับซ้อน อีกทั้งสินค้าที่นำไปตรวจสอบคัดสรรไม่ได้ถูกนำไป
วางขายจริงส่งผลต่อความมั่นใจของผู้บริโภคสินค้า

3.3 การบริหารงานที่ไม่เป็นระบบส่งผลกระทบต่อยอดขายสินค้า

7. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง ตาบลจระเข้สามพัน อาเภออู่ทอง จังหวัด
สุพรรณบุรี”

7.1.1 การเสริมสร้างปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลวิจัยพบว่า การเสริมสร้างปราชญ์ชาวบ้าน ให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทอง ผู้นำที่มีองค์
ความรู้และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมดให้แก่เยาวชน มีศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอ
มืออู่ทองบ้านวังทอง เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน (ประเวศ วะสี : 2530) ได้กล่าวว่า ความ
เป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีสมอง มีความสามารถในการคิดค้น และสามารถถ่ายทอดจากการสั่งสม
ประสบการณ์มาช้านาน และแนวคิดของ (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ : 2532) ได้ให้ความสำคัญของการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์ การ

รักษาซึ่งความรู้และความสามารถ เป็นการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการปลูก จิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีวิธีการถ่ายทอดงานหัตถกรรมบางประเภท จากระบบวิธีการสอนดั้งเดิมที่เป็นการสอนจากช่างฝีมือรุ่นแม่สู่รุ่นลูก

7.1.2 การสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทองไปสู่คนรุ่นต่อไป

ผลวิจัยพบว่า ผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองในชุมชนบ้านวังทองเป็นคนใกล้ชิด หรือคนในครอบครัวเอง สิ่งสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่สามารถขาดได้ คือ ผู้สืบทอด ผลการศึกษาที่ได้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ (ศักดิ์ชัย เกียรติจินดา คินทร : 2542) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหาจัดการปรับตนเรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ร.ต.ท.หญิง ภัทรวดี อัครลา และ พ.ต.อ. ดร. การุณย์ บัวเพื่อน ,2558) วิธีการอนุรักษ์ผ้าทอมืออู่ทองในชุมชนบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในเบื้องต้นถูกเริ่มขึ้นจากการปลูกฝังให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเองในเรื่องผ้าทอมืออู่ทอง และเน้นความสำคัญของการเห็นคุณค่าผ้าทอมืออู่ทองนี้ในเด็กรุ่นใหม่ เพื่อสืบสานการใช้ในระยะยาว

7.1.3 .การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลวิจัยการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง เน้นการรณรงค์ให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า เกิดความภูมิใจเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ การจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ จะช่วยสร้างจิตสำนึกของความเป็นคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลการศึกษาที่ได้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ (วิบูลย์ลี สุวรรณ , 2532) ได้ให้ความสำคัญของการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์การรักษาซึ่งความรู้และความสามารถเป็นการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีวิธีการถ่ายทอดงานหัตถกรรมบางประเภท

7.1.4 การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อให้เกิดอาชีพและรายได้ของคนในชุมชน

ผลวิจัยพบว่า การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองของชุมชน ร่วมกันรณรงค์การใช้ผ้า โดยการประยุกต์เข้ากับงานบุญประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ภายในชุมชน ผลการศึกษาที่ได้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ (สามารถ จันทร์สุรีย์,2534) ได้จำแนกการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก โดยผ่านกิจกรรมเพราะเด็กเรียนรู้ได้เร็วและชอบกิจกรรมต่างๆ ไม่ซับซ้อน ดึงดูดใจและสนุกสนาน การละเล่นหรือการเล่นิทาน แต่ส สำหรับผู้ใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีบอกเล่าโดยตรงเรียกว่าแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนในปัจจุบันจะถ่ายทอดโดยใช้เทคโนโลยี สื่ออินเทอร์เน็ตต่างๆรวมทั้งให้ความรู้ผ่านการอบรมให้ความรู้กับนักศึกษาผ่านทางมหาวิทยาลัยต่างๆ

7.1.5 การจัดการความรู้และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทองดำรงอยู่

ผลวิจัยพบว่า การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองดำรงอยู่การค้นคว้าวิจัยองค์ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง การจดบันทึกวิธีการผลิตต่างๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านและสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น ผลการศึกษาที่ได้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ (อัจฉรี จันทร์มูล :2559) ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าทอมืออู่ทองบ้านวังทอง โดยมีแนวทางในการอนุรักษ์ คือ สนับสนุนการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยจัดตั้งหน่วยงานองค์กรขนาดย่อม หรือพิพิธภัณฑ์ขนาดพอเหมาะในการจัดนิทรรศการโชว์ผลิตภัณฑ์ และให้ความรู้แก่เยาวชนในชุมชน และผู้ที่มีความสนใจ เพื่อหาผู้สืบทอดภูมิปัญญาต่อไป

ข้อค้นพบจากการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมือของชาวชุมชนบ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยได้ค้นพบ 5 แนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมืออู่ทองให้ยั่งยืนมีแนวทางดังต่อไปนี้

7.1.1 การเสริมสร้างปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.1.2 การสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองไปสู่คนรุ่นต่อไป

7.1.3 การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.1.4 การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อให้เกิดอาชีพ และรายได้ของชาวบ้านภายในชุมชน

7.1.5 การจัดการความรู้และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมืออู่ทองดำรงอยู่

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ผ้าทอมือที่บ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยได้ค้นพบ 3 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการอนุรักษ์ให้ยั่งยืนมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงภาวะทางด้านเศรษฐกิจซึ่งทำให้ จำนวนการขายสินค้าผ้าทอมือที่บ้านวังทองลดลง
2. สินค้าจะต้องผ่านการคัดสรรจากกระทรวงอุตสาหกรรมที่เรียกว่ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยจะทำการตรวจสอบความเป็นกรด-ด่างของผ้าทอมือซึ่งมีความยุ่งยากและซับซ้อน อีกทั้งสินค้าที่นำไปตรวจสอบคัดสรรไม่ได้ถูกนำไปวางขายจริงส่งผลต่อความมั่นใจของผู้บริโภคสินค้า
3. การบริหารงานที่ไม่เป็นระบบส่งผลกระทบต่อยอดขายสินค้า

8. ข้อเสนอแนะ

แนวทางการอนุรักษ์นี้เป็นเพียงการศึกษาค้นคว้าวิจัยของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมือที่บ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรีเท่านั้น ดังนั้นผู้ต้องการทำการวิจัยต่อควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบของลายต่าง ๆ บนผ้าทอมือทั้งแบบดั้งเดิมและรูปแบบปัจจุบัน รวมถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นๆ เพื่อประกอบกับการหาแนวทางการอนุรักษ์เหล่านี้ไปปรับใช้กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดอื่น ๆ เพื่อหาข้อบกพร่องที่จะสามารถปรับแนวทางการอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพ และหลากหลายเหมาะกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดอื่นๆต่อไป

9. กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเล่มฉบับสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาเมตตา ช่วยเหลือและให้คำแนะนำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารภณา แซ่อึ้ง อาจารย์ประจำ วิชาท้องถิ่นศึกษาและการพัฒนา ที่ให้คาปรึกษาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และแนะนำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณกัลยา ปทุมสูติ หัวหน้ากลุ่มผ้าทอมือที่บ้านวังทอง ที่ให้การอนุเคราะห์ความรู้ในเรื่องของการทอผ้าวิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ในการผลิตผ้าทอมือ รวมทั้งอนุเคราะห์ความรู้เรื่องแนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมือที่บ้านวังทองอย่างละเอียดและได้พาคณะผู้วิจัยไปชมผ้าทอมือที่บ้านวังทองรูปแบบต่าง ๆ คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณสมาชิกในคณะผู้จัดทำวิจัยฉบับนี้ ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการทอวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมือที่บ้านวังทอง ต.บจรเข้สามพัน อ.กู่ทอง จ.สุพรรณบุรี ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอมือที่บ้านวังทอง ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี นี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าทอมือ

10. เอกสารอ้างอิง

กัลยา ปทุมสูติ. (2563, 26 กุมภาพันธ์) . สัมภาษณ์.

ประเวศ วะสี. (2530). ภูมิปัญญาไทยและศักยภาพของชุมชน ปัญหาด้านวิกฤตสู่ทางรอด.กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน

ภัทรวดี อัครลา. (2558). วิธีการอนุรักษ์ผ้าไหมมัดหมี่ของชาวบ้านห้วยแคนอ. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ขอนแก่น :

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2542). ภูมิปัญญาชาวบ้าน ยาสมุนไพรในการพัฒนา. วารสารวัฒนธรรมไทย. 36(9) : 2-4

สามารถ จันทร์สุราย. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้าน ใน ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1. กรุงเทพฯ: ส นักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

อัจฉรี จันทร์มูล.(2559) ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไท The Wisdom of Phuthai-Mudmee Silk in cloth Production in Kalasin Province, สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน , 2563 จากhttp://www.journal.msu.ac.th/upload/articles/article1518_83478.pdf